

Íbaru aúbama Ítírá aeo-wayukama Ítukaq itáíq-itaiq kéo-yubaq

¹ taíbaq-marupaqa taígani-aipaqa naayóbáqá Áánûqtu watáama títaubikoma timá yímikaiye. wení amuné-wáyúkábí timá yímikaiye. ² íbêqa írêq-yupaama Áánûqtuma watáama wení áanikopi timá tímikaiqtaae. wenáanikaraq máqte-qtataaqa maragaráq wíyôkaraq tarôq uráimma Áánûqtu maami máqte-qtataaqa wenáanikoma ámikaiye.

³ Áánûqtu ómmá máitana wenáanikoma wenáuyawaare. Áánûqtu wenáanima wenáaimma matáitana wení watáagoma akoqnáá kéitana mûtûq máá-marabima wení akoqnáágoni aménáápáqá wáiyé. kúmiq-yataaqa mamá paábaqa mamá tiyuwénataa wemá áqnáabaq uyátárai-nakoni ayáánurapaqa maráq máqe-uraiye.

áanikoma Áánûqtuma wení márûpake kaqtó-wayukama uyátáraiye.

⁴ Ítuma aboánáwíkaqa matáitana maamin-áwíqá áqnáabaq máiyé. Áánûqtu wení márûpake kaqtó-wayukama yetíwíqa anaaépaq mááe. ⁵ mórama kaqtó-nákóqtábá wenôpaqa Áánûqtu mirá-tiraiyo? “emá ketáanikoe. íbêq-yupaama kemá tiráunaboa

ketáaniko emmá mamá pááq urááne.
kemá enaboúne.

emá ketáanimone.”

téna mirá Áánûqtu móra kaqtó-nakoma wení
márûpaq timá ámikaiyo? ímiye. ⁶ Áánûqtuma wení
áqnáabaq-iyapoma áwíqmena maa-márábí kúmitana
agamatán-áípí wé tiráiyé:

“Áánûqtu wení máqtemma kaqtó-wayukama
wení márûpake wekáq
yiraiyutaú má áyáaro.”

téna Áánûqtu tiráiyé. ⁷ Áánûqtuni agamatán-áúbá-
wánnáábí kaqtó-wayukayaba wení márûpaqa kétiye.

“wení kaqtó-wayukama uwááraa káuqyikena
marabí-káyúkáyábá yíwáqnaa íyábá
ira utakáá káuqyikaiye.”

téna ⁸ ááqibo wenáanitaba kétiye:

“Áánûqtuo, ení akoqnáama máqte-tupaa
watúq-watuq kéiyé.

ení maa-mará yabíqma

íráqôniq umá kémaene.

⁹ Íráqômma yanai-yátáákón áaimma kákaimanibo
táwîqtaba íma kákaiye.

miráipoana ení Áánûqtuma

mú mikákáá uyátárai-nakoma

íráqô-maqtawema aqnókáqá atí-akarainikaa umá

emá mamá múma

anón-amuq-yataapi máqé-uraane.”

téna tiráiyé. ¹⁰ aúba-wannaabi ókaraq kétiye:

“uyátárai-nako, áqnáabaq-kanaama

maa-mará tarôq umá

wíyômma enayáápike tarôq umákaane.

¹¹ wíyôkaraq maa-márágáráq mamá

táwítawaa umáginibo
 emá aati-aati-yúpáámá paá mánone.
 wíyôkaraq maa-márágáráq mamá
 naayón-únáákáqtôraa umágínana
 12 unáákáqtôma yatánaátá umágínikaa
 waéqma ínóne. ááqibo
 emá íma waéqma miráinonamanibo
 matúq-matuq umá paá mánoe.”

mirá téna Áánûqtuni aúba-wannaabi kétéye. 13 abo
 Áánûqtu wení kaqtó-nakoma mórama wé téna timá
 ámikaiyo?

“emá ketiyáánurapaq maraq mááo.
 abo anaaékaq ení namuro-wáyúkámá
 ení aménáápáqá maránúne.”

Áánûqtuma móra kaqtó-nakoma mirá téna timá
 ámikaiyo? imiye. 14 máqte kaqtó-wayukama
 Áánûqtunopake aágoma mááe. máqtemma náayuwabi
 wenáamo yabiyína-waigo yiwirání-kayukama
 yemmá yíwáqnaa ínéna kétima-yikaiye.

2

Áánûqtu ketáámô tiwiráníqtaama anó-qtataare.

1 maami árain-aimma ítáanataa yáqtoqma akoqnáá
 éta íma yuwákétaa ketáá kónunatae. yuwéta
 Áánûqtuni aipiké paábaq kóyabae. 2 Áánûqtuni
 márûpaq kaqtó-wayukati watáama árainma wáqe-
 uraiye. abo náawabi maamin áama ímo ítáina-nakoabi
 ímo waráina-waigoma wení ápéqa mamá táígoma
 umákena pááq íniye. 3 abo ketáámô ketáái anómo
 kuqtiwiráníqtaama íma yáqtoqma ketáái táígon-
 anonna kanaaráq yuwíqtuwe kónunataabiyo?

uyátárai-nakoma wenamáárîq áqnáabaq timá-timenataa maaminámo kuqtiwirániqtaba wenáama itáíya-kayukama ketáá timónama áraine timá tímikaiqtaae. yeráwáqá timónamataa áraine tíyana ⁴Áánûqtuma anó-maiyai gokaraqa timónamataa áraine tíno. Áánûqtuni akoqnáá-aikogaraq kéqoke-kaqoke mamá pááq uráitana Áánûqtuma ákáimma wení Aágoma yaímma aarawaamá mamá yímikaiye.

Ítuma ketáá kuqtiwiráni-waigoni wenáúwáyama máíye.

⁵ Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukayaba téna wení aúge-marayabataa túnnayaba “yabíyéro” ítima yímikaiye. ⁶ Áánûqtuni aúba-wannaabi móra-nakoma Tébiti íbí mirá téna:

“o Áánûqtuo, waayábámá nóina téaq aúyánápímmá kéitaano?

waayúka-araaqtaba nóina téaq

weqtábámá kéyabi eno?

⁷ pááqya-kanaama waayúkati áwîqa

Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukati yíwîkoni yinaaépaq makááne.

emá anómma tágama-yataaqa káme.

waagónáwîqa múte kéyauyone.

⁸ emá máqte-qtataaqa wenaítaupi maráánana wemá mi-máqté-qtátáákáq yabíkáiye.”

téna tiraíye. áraimma Áánûqtuma máqte-qtataaqa wenaítaupitaa makáimanibo ketáámá íma íbêqa káonaunatae. waayúka-araakoma maa-

márábí yabíkáiye. ⁹ ááqibo Ítuma káonaunatae. wemá Áánûqtuni márûpaq kaqtó-wayukati

yiménáápqá wenáwîqa pááqya-kanaama wáqe-uraiye. aú-tiqtababoana Áánûqtuma tágama-yataaqa aména anón-awîqa ámikaiye. miráuma Áánûqtuni íráqôniq umá Îtuma máqte-kayukayaba pukéna íráqôniq umáyikaraiye. ¹⁰ Áánûqtuma máqte-qtataakoni áaimma máena maami-máqté-qtátááqá tarôq uráiyé. wemá taígani-kayukama yiwíqma tágama-yataaqa yimíniqtaba kákaiye. miráitana anón-au-tîqa aménama maamin-áú-tíqtábámá yiwíqme wí-yátááqá mútûq pááq umá Îtuma ámikaimma áqnáabaq-kanóqa yauwéqma kuqtiwirániqtabataa kumíniye. Îtuma wenamá waayúkama Áánûqtunopaqa yabíkáá-yuma ¹¹ we mamá íráqôniq umáyíkaraiye. miráuma-yikarainaqa íráqôniq umá yíkarai-kayukaraq wegáráq yagaroqtamá yiboámá mimóráé. miráipoana Îtuma maami íráqô-kayukayaba “ketúnabaro” téna yááyama tíyátábá minnáyaba íma agaé kéiyé. ¹² agamatán-áipí mirá téna:

“Áánûqtuo, enáwîqtabama ketúnabakaq ténúnama áiqma kuqtááyan-aukaapimma enáwîqa múte yaúma ibí tenúne.”
téna kétiye. ¹³ óq-wataama téna:

“Áánûqtu kemá weqtábá onana wé tiwíqma mamá aakaq tíkániye.”
ókaraq téna:

“kemá Áánûqtuma tímikaini-iyaporawate máune.”
téna kétiye. ¹⁴ miráuma maamin-iyápóráwáqtábá yeráwáqá yúgaraq naaegáráq máapoana Îtuma yeráwáqtí yúraa umá waayúkati yáaikaa umá paá máqe-uraimma puínéna uráiyé. miráuraimma

Tááqtaama mamá táwîq-umaqtuwanune téna aúgaraq naaegáráq kukáiyé. Tááqtaani akoqnáárake aarawaamá pukááé. aarawaamá puíyábá ikatíq uráamanibo Ítu puyéna waayúkati watúq-watuq umá ikatí-yatááqá puí-yataaqtaba umáyikaraiye. ¹⁵ missing? ¹⁶ miráuma Áánûqtuni kaqtó-wayukama yíwáqnaa íkeimanibo Áabaraani áráabitima yíwáqnaa kéiyé. ¹⁷ minnágon áaimma máqte-qtataakoma móraiq umá wenaúnabakaa uráiyé. yeráwáqtí mú mikákáá anó-monoq-naqa Áánûqtu áwáqnaa umá auránipoana wé mamá wenaúnabakaa aúqyíkaraiye. wenaúnabakaa káuqyikaipoana waayúkayaba yabi-í-náqá áyaqa yímena yeqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikáqtuwaniye. ¹⁸ wemá wenamáárîq makáténa aíq-yataaqa matáipoana íbêqa kanaaráq wemmô makatíya-kayukama kanaaráq yíwáqnaa íniye.

3

Ítuni anón-awikoma Mótetin-awíqa uyátáraiye.

¹ Ítu Káríqtobi ketúnabaro, Áánûqtuni márûpaqtaba yááyarai-kayukama Ítumma aónaaro! wenamáa ketáái mú mikákáá anó-monoq-naqa mániqtabae téna timákaraiye. ketáái itáíq-itaiq umáe uí-yátááqá matáunanataa minnáyaba timákaraiye. ² wemá kanaaráq aammá waqmá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yabi íniboana Áánûqtu mi-máyáiyábá wemmá mamá páaq umákaraiye. Móteti miráurainiq umá Áánûqtuni waayúka aúkapi itáíq-itaiq umá yabíkáine. ³ itáaro. awaaméq-áiné. anón-awíqa naammô umáraini-waigoma áwîqa mú mikáq

uyátá-maqma naakóní áwîre. mimórai q umá
 Ítuma wení tágama-yataaqa uyátá-maqma Mótetini
 tágama-yataare. ⁴ máqten-naama wááti tarôq oné.
 ááqibo Áánûqtu wenamá máqte-qtataaqa paá
 tarôq uráiyé. ⁵ abo Móteti Áánûqtuni waayúkama
 aúkápimma máqte-uraiye. wemá Áánûqtuni mayái-
 nákómá máena wemá Áánûqtuni anaaékaq-wataama
 tiráiyé. ⁶ ááqibo Ítu Káríqtoma itáiq-itai q umá yabi-
 í-yátááqá áanikokaa Áánûqtun-annagoni naakáq
 yabíkáiyé. ketáámá íma ikatíq owéta ketáá
 Áánûqtun awé éqtaama ketáámá Áánûqtuni naakáá
 umá kémaunatae.

*aammá íma itáiya-wayukama íma agai-yátááqá
 mayánoe.*

⁷ Áánûqtuni Aágoma mirá kétéye:
 “Áánûqtuni áama íbêqa kéitema
⁸ íma áyapimma aráápaaro. ááqibo
 naayóbáqá ketíyaqa koko-márúkáq
 Áánûqtuma ámiqtukeqa mibáq
 wemmá makáqma urááe.
⁹ mibáq ketítaubikoma kemmá makaténa
 maqmá káonaae. abo kaayaq-wáyúká-
 káritímáátímá (40 karitimaatiráqá)
 keráwáqá máqtemma kemá mayáuna aónaraae.
¹⁰ miráipona kemá táyamma kéitaq tiráune
 ‘yeráwáqô itáa-yuyanamma aati-aatímá
 táwî-yuyanamma kéiteta ketáaimma íkéitaae’
 téq tiráune.
¹¹ kemá ítama moyáqá kéyeqa
 árain-aimma tiráune téna
 ‘yeráwáqá áraikapoaq íma ketôpaqa uyábéqma

aagamá mánoe' téq tiráune.”

téna Aánûqtuni Aágoma kétiye. ¹² ketúnabaro, atéráaro. móra-nakoma keráwápíké íma arummá táwîgoni aúyánápí íma íno. Aánûqtu paá máinakoma máqtemma káonena waéqma wekáq íkewaraiye. ¹³ ááqibo máqte-tupaama wenáwaqnaa-wenawaqnaa ímmá íbêqa maamin íbêq-yupaa paá wáíye. miráitana kúmiq-yataakoni kaaqaari-áímmá tirummá mamá akoqnáá umá óqtakaa íumaginiye. ¹⁴ áqnáabaq Ítuqtaba kéonanataa tiwirániqtaae. aqtó-kánáaráqá Ítuma tiwiráinaqtaa Ítu Káríqtote yagaroqtamá mánunatae. ¹⁵ Aánûqtuni aúba-wannaabi mirá kétiye:

“Aánûqtun áama íbêqa keráwáqá kéiteqa ketirupimmô maréqa íma mamá óqtakaa oro. keqnáámmá títaubikomma

Aánûqtumma íma awéqtaqtuwaaro!”
 téna aúba-wannaabi kétiye. ¹⁶ ááqibo náawaq Aánûqtun áama kéitena íma kéwaraiyo? máqte-kayukama Móteti yíwíqmena Íqtîbibake irái-yuma yeráwáqá ítaraae. ¹⁷ kaayaqté-kaayaqte tiyááka (40)-karitimaatibimma Aánûqtu náayuyabaq íyámma umáyíkaraiyo? wemá kúmiq-yataariq o-káyúkámá íyámma umáyíkaraiye. kokoq-márúpáqá púyôwana kokoq-márúpáqá máqe-uraa-kayukayaba Aánûqtuma áyámma umáyíkaraiye. ¹⁸ Aánûqtuma náayuyabawaq yanaan-áímmá téna “ketí aagai-márúpáqá íuyabereq aagamá mánoe” tirááyô?
¹⁹ miráitaqtaa ketáá kéitaune yemá Aánûqtun-aama

yirummá íkámepoana minnáyaba wení aagai-márúpáqá íma uínóe.

4

Áánûqtuni aarawaamá aagaaimô mayânôqtabae.

¹ Áánûqtuni akoqnáá árain-aimma uyábéqma wetê aaganúnayataba maamin-aráin-áímmá íma ánataginiye. miráipoana atéráaro. móra-nakoma keráwápiké mi aagai-yátááqá íma mayáinabo.

² naayóbáqá Mótetini waayúkama Áánûqtuni íráqô-kataama itéq oniq umá ítama ketáábikeqtaa Áánûqtuni wataama ítaraunatae. yeráwáqá ítaraamanibo maaminnáyaba íma yúyánámmá ítaraapoana Áánûqtu íma yíwáqnaa kanaarác uráiyé. ³ ketáámá tirummá améqtaama Áánûqtute uyábéqma káágaunatae. naayóbáqá Áánûqtuma min-áágáiyábá wemá tiráiyé:

“kema ítama moyáqá kéyeqa

árain-aimma tiráune téna

‘yeráwáqá áraikapoaq

íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.”

téq tiráune. maa-márámá tarôq umáqtúwáitana wení mayaímá ánatagitana mirá téna tiráiyé.

⁴ Áánûqtun aúba-wannaabi téna:

“abapaké kaayaq-yúpáámá Áánûqtu

wení mayaímá yáqtorena aagaráiyé.”

téna kétiye. ⁵ mimórá-wátááyábá we kétiye:

“yeráwáqá áraikapoaq

íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.”

téna kétiye. ⁶ áqnáabaq-wayukama

Áánûqtuni átê-wataama yirummá íamiketaboata Áánûqtute

yeráwáqá íma uyábereta aagaímá matáámiye. ááqibo óq-wayukama Áánûqtu “kanaararé” titata uyábéqma wetê kanaarác aagaráranoe. ⁷ ááqibo móra-kanaama páác éna mi-kánááyábámá íbêq-yupaama Áánûqtuma mirá téna ááyaraiye. mirá-timatuwena anaaékaq netuq-kárítímáátírácá Áánûqtu Tébitikaq timá ámitana Tébiti mirá téna:

“Áánûqtun áamo íbêq-yupaama

keráwáqá kéiteqa

ketirupimmô maréqa

íma mamá óqtakaa oro!”

téna Tébiti tiráiyé. ⁸ Yótuama wení waayúkama yiwiráinatamo Áánûqtuni aagaíraq miráinana Áánûqtuma káqon íbêq-yupaama íma tíniye. ⁹⁻¹⁰ miráinaqtaa ketáá kéitaunatae. Áánûqtuni waayúkayabama móra-aagai-kanaama páác ínanama náawabi Áánûqtute umma aagánimma wení mayaíyábá Áánûqtuma wení mayaíyábá aagaráinikaa umá aagániye. ¹¹ ketáá íma yeráwáqá naayóbáqá uráániq umá aammá aratéqtaa íma yeráwákáá táwîq umágéqtaa íuyabekanikaa íonatae. ááqibo tirummá améqtaa akoqnáá éqtaama uyáberanunatae. Áánûqtute umma aagánúnatae.

¹² Áánûqtuni watáama aágarac akoqnáágaraq máiyé. púráámá kaayaq-átóbákékáá Áánûqtuni watáagoma áa kénaiye. minnágoma waayúkati aágogaraq arun-íyápógóní aúkáapi kábamiye. mimórai q umá minnágoma arúbaraikaraq abikugúgóní aúkáapi kábamiye. miráipoana

Áánûqtuni wataágoma máqte-tuyanakaraq máqten-akai-yataaqa kéyainaiye. ¹³ Íma móra-yataakoma Áánûqtuni aúrapi yawáá kéiye. máqte-qtataaqa abarokáq wenamáa abarokáq pááq kéiye. maami-kátáágómá tinikáá umá Áánûqtukaqa máqte-qtataaqa pááq éta abarokáq mirá-inoe.

Ítuma ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoe.

¹⁴ máqte-qtataaaqtaba ketáá téqtaa tirummá améqtaa mimórá-yatááqá yáqtoqma akoqnáá ónátae. ketáái anómma mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítuma Áánûqtumma áanikoma wemá Áánûqtunopaqa uyábékaiye. ¹⁵ ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoma ketáái aqnú-qtátááqtabá aruqtabá umátikaninakaa máiye. wemá makáqma keqtaáráá uráimanibo kúmiq-yataaqa íma uráiye. ¹⁶ miráinaqtaa akoqnáá umá Áánûqtun amakaq ónátae. wetêma anómma íráqô-qtataaqa wáiyee. wemá aruq-qtatáákáráq kaayoné-yatáákáráq ketáámá kéonanataa timíniqtae. miráipoqtaa akoqnáá umá timuq-yatáápike wenamaqtaá weni anómma íráqô-qtataakaq ónátae.

5

mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítuma kanaaráq yauwéqma tiwirániqtaae.

¹ máqtemma mú mikákáá anó-monoq-nakoma máqte-kayukabike móra-nakoma wé timákena weni mayaímá Áánûqtun-aiyataboana waayúkama yíwáqnaa íniye. wemá móra-mayaima máqten-amuq-yataaqa Áánûqtukaq aména waayúkati kúmiq-yataaqa yuwéna mamá paá umáyíkaraiye. ² paá-wayukama

kaayoné umá yímikaiye. aamá aratí-wáyúkágáráq áá íitai-wayukagaraq áyaqa kényimiye. ³ mú mikákáá anó-monoq-nakoma wenamáárîq aqnú-qtátáárîq uráipoana wemá wení kúmiq-yataaqtabama amuq-yatááqá Áánûqtukaq ámiqtuwenao. ⁴ móra-nakoma wenamáárîq wenáwîqa múte kényayenama íma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aayubíniye. ááqibo Áánûqtuma min-nákómmá ááyena Êroni Mótetini ábâkoma wemmá ááyarainikaa uráiyeye.

⁵ maamiráitana Ítuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma ayúkaiye. miráitana Áánûqtu mi-máyáímá aména timá ámikaiye:

“emá ketáanimone.
íbêq-yupaama kemá enaboamá aúkáune.”

téna timá ámikaiye. ⁶ mamá óqa téna móra-taoqa tiráiyeye:

“emá anó-monoq-wayukama
matúq-matuq ínóne.

Merekítarekiraa anó-monoq-nakoraa
matúq-matuq umá mánone.”

téna tiráiyeye. ⁷ naayóbáqá Ítuma waayúkaraamo maa-márábímô máenama wemá Áánûqtukaq nunamupí ítama aónaraiye. Áánûqtu kanaaráq wemó puína-taoqa awiránitana Ítuma anókaq nunamupí téna ááyama ibiqá yakáiyeye. wenáúyánámmá Áánûqtumma ámikena Áánûqtuni aménáápáqá makáipoana Áánûqtu wení nunamummá ítaraiye. ⁸ Ítuma Áánûqtun áanikoma máqe-uraimanibo áiqnapo Áánûqtuni aammá waráiyábá ítama ánataraiye. ⁹ wekáq mútûq mamá pááq uráiyeye. áqnáabaq-naqa Áánûqtunopaq yawéqmataa tiwiránîqtaba máena

wenanaaé waráiya-kayukama matúq-matuq umá Áánûqtunopaq yauwéqma umánoe. ¹⁰ abo Áánûqtu wemá mamá pááq umárena mú mikákáá anó-monoq-nakoma Merekítareki wekáá uráiyé.

ketáá íma áráabi-iyaporaá onataao.

¹¹ Ítuma ketáái anó-monoq-naqtaba yaímma tiráunatae. keráwáqá yaákare túyánámmá kéitaapoana ketáámá taígani-qtataaqtaba kêtunataamanibo ímiye. ¹² íbêqa keráwáqá kanaaráá máekaq aúba-wayukama aayúbóro áaqibo keráwáqá kenamáárîq óqa aúba-naqtaba kéoe. keráwáqá Áánûqtuni áqnáabaq-wataagomma íkéitaae. akoqnáá-aawaqa íma pááq uráimanibo íbêqa paá anóani náaqtaba kéoe. ¹³ móra-waimo náámma náinama iyápóraa éna íráqô-qtataaqtababi táwî-yataaqtaba aúyánámmá íma kanaaráq itániye. ¹⁴ akoqnáá-aawaqa waayúkauraqti aáware. waayúkama yúyánámmá yokaa étama átê-yataakaraq táwî-yataaqtabagaraq kéiteta íráqôn-aikaraq kaaqaari-áikáráq yúyánápímmá kanaaráq kéitaae.

6

ketáái aamó itái-yatááqá yáqtoqma akoqnáá ónátae.

¹ áqnáabaq timá-timena tiráati-yataaqa Ítuqtaba ítátukainaboqtaa mé wíyaqtaakoma yokaa ónátae. ítáaro. móra-nakoma naakóní ábômma íma ókaraq-okaraq umá atáiyé. ábômma ayáánaq umáraa mayaípíkémá íma Áánûqtuqtaba waéqma Áánûqtuma tirummá améqtaa ókaraq-okaraq íma kéutaunataamanibo kímorabaq

kémiraunatae. ² maami máqté-maqte-nomma peraiyátábámá ayáámma maraiyátábámá pukáiyapike atóbamayikaiyatabama Áánûqtuni matúq-matuq umá yainai-yátááqtábámá maamirá-qtátááqtábámá kéitaapoana aati-aatimá túyánámmá iitanatae. ³ ááqibo mé wíyaqtaakoma yokaa ónátae. Áánûqtuma “kanaararé” tínaqtaama ko yokaa ónúntae. yaímma-wayukama Áánûqtun-aabike paábaq arábaguraae. ⁴⁻⁶ naayóbáqá Áánûqtuni ómmá yúyánápímmá pááq urááe. yímikai-qtataaqtaba Áánûqtunopake pááqyamma matukááe. Áánûqtuni Aágoma yetirunóbáqá mamá yáikaiye. Áánûqtuni átê-wataama akoqnáágoma yínîqtaba ítaraae. Áánûqtun-aabike maa-káyúkámá móragaraq yeqtí mayaíbikémmá íma Áánûqtuqtaba waéqma kanaaráq aúgeniq íinoe. kanaaráq mirá étama áraimma ókaraq Ítu Káríqtoma wemmá kaapaq-yátáq abarokáq ikákaanikaa kéopoana wení aagaí-yátááqá móragaraq uíniye.

⁷ ítáaro. awaaméq-áiné. mararáq aaqá kéyitana íráqôniq umá kéwaiye. abo mi-márágómá íráqôn-aawaqa yíména aarawaamá yíwáqnaa kéiye. Áánûqtu mararáq íráqôniq kéumayikaiye. ⁸ maragómá áwáábiq-yataakaraqo námagaraa-karaqo wáinanama íma íráqô-marama wáiyee. Áánûqtu aúyánápí táíq ínana mamá kanaaráríq íumakena anaaékaq iragómá káginiye. ketáámá mararáá umá máunatae.

⁹ ketí aanábô, ketáá mirá téqtaamanibo keráwáqtí íráqôn-aimma kéitaunatae. yauwéqma kuqtiwirániqtaba keráwáqá uyátá-maqma íráqô-

qtataaqa matááe. ¹⁰ Áánûqtuma aati-aatimá waayúkaraqa arupú-yataariq kéiyee. wemá keráwáqtí íráqôn-aiiqtabama íma awimmá kániye. keráwáqtí wemmá amí-yátáápíkemmá keráwáqá wení waayúkama yíwáqnaa kéoe. owé. keráwáqá paá yemmá yíwáqnaa uqté kéuyowana Áánûqtuma minnáyabama íma awimmá kégaiye. ¹¹ keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keráwáqtí karuwaaq-yátáákáráq itáíq-itaiq í-yátáákáráq yáqtoqma akoqnáá oro. mirá kéiyana keráwáqá awé kéo-qtataakoma árainma abarokáq íniye. ¹² keráwáqá kaúbîq-wayukaraa íyábá ketáá íkétikaiqtaamanibo aamá itai-wáyúkaráá umá yaákare awé umá máero. miráiyana naayóbáqá Áánûqtuma yimínín-aimma timá yíkaraiqtaba wení iyápó-annama keráwáqá miraráá umá mayánoe.

Áánûqtuni akoqnáá árain-aiqtaba ketáá waqmá akoqnáá umá kanaaráq ónátae.

¹³ naayóbáqá Áánûqtuma Áabaraamma árain-aimma akoqnáá umá timá ámikaiye. íma móra-awikoma Áánûqtun-awikoma uyátá-maqma wáipoana Áánûqtu wenamáárîq wenáwîqa yamá akoqnáá umá tiráiyee. miráitana Áánûqtu maamin-aráín-áímmá Áabaraamma timá ámikaiye:

¹⁴ “ketí waaroqá améq

ayáqtááq-iyapo-annama aménúne.”

téna timá ámikaiye. ¹⁵ Áabaraama yaákama awé uráipoana anaaékaq Áánûqtuni árain-aimma matáiyee.

16 móra-nakoma árainmma yanaan-áímmá kémayena wemá mú maqmá uyátárai-nakonin áwîqtaba kétiye. kémaiyesama min-áíkmá mamá káqo-yuti yáama mamá káraapamayikaiye.

17 mayánô-kayukaraq Áánûqtuni akoqnáá-arain-aimma “íma waeránúne” téna kéyiratena wení yanaan-áíkáráq árain-akoqnáa-aikaraq mamá aráápapa uráíye. 18 mi-kááyáq-áíkmá íma kanaaráq waeráyóye. Áánûqtu kaaqaarimá kanaaráq íma tíniye. miráinaqtaa akoqnáá-aimma maéqtaa Áánûqtunopaq wetê uyábéqma aagamá mánunatae. Áánûqtuni yanaan-áíkmá akoqnáá umátikainaqtaa ketáámá awé únna-yataaqa waaqókárîq immá kéiteqtaa kéyaqtoranatae.

19-20 ketáámá awé únna-yataakotaama akoqnáá umá aráápai-yataare. óqtakoma móra-yataaqa nokaqá aráápai-itana ító ínkaa miraráá umá ketáái akoqnáá aráápai-nakoma tirun-íyápómá káraapaiye. mú mikákáá anó-monoq-nakoma aokaq-náúpáqá anó-tabaraabe-oqtagoni anaaépaq uyábéráinikaa umá Ítuma umátikenataa Áánûqtunopaq wenokáá áqnaabariq umá uyábékaiye. Merekítarekiraa umá pááq uráimma matúq-matuq umá mú mikákáá anó-monoq-naqa mániye.

7

Merekítareki mú mikákáá anó-monoq-nakoe.

1 Merekítareki wemá anómma yabíkái-nakoma (kíni) Téiramapaq máqe-uraiye. wegáráq mú mikákáá Áánûqtuni anó-monoq-nakoe. naayóbáqá Áabaraama máqtemma anómma yabíkáa-kayukama

yíkamena yauwéqma wení márûpaqa kóuraiye. aakaq aúyaqma Merekítareki Áabaraamma aónena waaroqá ámikaiye. ² abo Áabaraama Merekítareki tiyáákabikemma móra ámikaiye. Merekítareki wenáwîqa kaayaq-ááiné. mórama kateko-yátáákóní anó-nakoni káqon-awiqa Téiramapaq-ano-naqa wenáaimma kaayoné-yátáákóní anónaqa wáiyé. ³ Merekítarekini anóaboagaraq iyápó-annagaraq íma mááé. anóama marákárai-kanaagaraq puínî-kanaayatabama móra-nakoma íma ítaraiye. wemá Áánûqtun áanikoraa umá máena wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa matúq-matuq umá máiyé.

⁴ aónaao! maamin-náqá mú mikákáá anómma máqe-uraiye. áqnáabaq-annabike anó-nakoma Áabaraama Merekítarekima áapike máyáimma tiyáákabike mórama ámikaiye. ⁵ anó-monoq-wayukama Aríbae-annabike tiyáákabike mórama Ítiráaeo-wayukabike maténa yeqtí ámáamma mirá téna timá yímikaiye. mimórá-máráráké-káyúkábiké yemá áwîkaamanibo yeráwákáráq Áabaraani iyápó-annama mááé. ⁶ Merekítareki Aríbae-annabike íma máimanibo Áabaraama Áánûqtu wení árainaimma timá ámikai-nakoma wepíké maténa Merekítareki waaroqá ámikaiye. ⁷ minnnáma ketáámá ítaqtukaunatae. waaroqá ámikai-nakoma anómma uyátá-maqma móra-waima matáiniq umá máiyé. ⁸ anó-monoq-wayukayataba Aríbae-annabike yemá móra tiyáákabike matáamanibo yeráwáqá puyí-wáyúká áátuqma mááé. ááqibo Merekítareki móra tiyáákabike matáiyé. weqtábá Áánûqtun aúba-wannaabi kétéye wemá paá máiyé. ⁹ maamin-

áímmá waéqma áaimma miráuma wáiyē kētunatae. Áabaraama wemô meyanîq móra tiyáákabike éna Aríbae wepí mamá meyanîq uráiyē. ¹⁰ Merekitareki mi-túpáá Áabaraama aonéna Aríbae aboán ayááqtapi máqe-uráiyē.

aúge anó-monoq-nakoma naayó anó-monoq-nakoma paá umáyikaraiye.

¹¹ naayóbáqá Ítiráaeo-wayukama ámáan-aimma Aríbae-annabike matéta anó-monoq-wayuka máqe-uraae. yé mayáí máyáamma kúmiq-yataaqa íma matukáápoana mórama anó-monoq-naqa Merekitarekiraa pááq uráimma wé mamá Éroniraa umá máqe urááyô? ímiye. ¹² abo anó-monoq-wayukamo waeráiyana miráipoana ámáan-aikaraq waeráiyē. ¹³ Ítuqtaba mi-kátáá-wátáá Áánûqtu tiráimma wemá káqon-annabikene. wenánnábikémá móra-nakoma anó-monoq-naqa íma máiyē. ¹⁴ ketáá aónaqtukaunatae. wemá Yútaa-wayukabike móra-annama máqe-uraiye. abo Mótetima wení watáabi anó-monoq-wayukayataba min-ánnátí yíwîqtaba ítiraiye.

Merekitarekikaa Ítuma anó-monoq-nakoma matúq-matuq umá máiyē.

¹⁵ káqon anó-monoq-naqa Merekitarekiraa pááq kéipoana uyátá-maqma abarokáq pááq kéiyē. ¹⁶ ámáakaraq wenánnagaraq miráipoana íma anó-monoq-nakoma máqe-uraiye. máátoqo mái-yataakoni akoqnááyaba miráipoana wemá anó-monoq-nakoma ayúkáiye. ¹⁷ weqtábá Áánûqtuni aúba-wannaabi

téna: “Merekítarekiraa anó-monoq-nakoraa matúq-matuq umá emá mánone.” téna kėtiye. ¹⁸ naayón-ámáámmá íma mamá arútááwaniq owana Áánûqtu paábaq yuwéna ¹⁹ Mótetini ámáamma ítama arútááwaniq máqte-qtataaqa mûtûq pááq íyábá íma kanaaráq uráíye. miráipoana Áánûqtu aúgen-amma uyátá-maqma íráqôn-amma wé itáimma minnánapo wemmá waaqókákq ketáámá kanaaráq yenúnatae.

²⁰ anó-monoq-wayukaraqa naayóbáqá Áánûqtuni yanaan-áímmá yetê íma wáqe-uraimanibo Áánûqtuni yanaan-áímmá íbêqa wáíye. ²¹ Áánûqtuni yanaan-áínápó Ítuma anó-monoq-nakoma aúkáitana maami yanaan-áímmá Áánûqtu timá ámikaiye: “kemá uyátárai-nakoma yanaan-áímmá kêtunama ketúyánápíké íma waeránúne. emá anó-monoq-nakoma matúq-matuq umá mánone.” téna timá ámikaiye. ²² miráuma Ítuma aúgementa anóna-anon-aiqtaba akoqnáá-awaameqa máíye. ²³ naayóbáqá waamá púyo-kanaagaraq máqe-uraapoata netuqyaan-ánó-mónóq-wáyúkámá máqe-uraamanibo pukurááwata yeqtí mayaímá paá íma máqe-uraae. ²⁴ ááqibo Ítuma anó-monoq-naqa matúq-matuq umá máipoana wení mayaímá aati-aatimá tíwáqnaa kéiqtaae. ²⁵ Áánûqtunopaq keyewana Ítuma tíwáqnaa kéíye. aarawaamá Áánûqtuni waaqókákq Ítun áwîkaq íyana yemmá Ítuma kanaaráq matúq-matuq umá yiwirániye. nunamupí Áánûqtukaq ítáinana tíwáqnaa íniqtabae téna Ítuma matúq-matuq umá máíye.

Ítuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma kanaaráq

tíwáqnaa ínîqtaae.

²⁶ maamiráuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma kanaaráq tíwáqnaa ínîqtaae. Ítuma kateko-yátááqtábá aokaq-naré. agaemá í-yátááqá wepí íma wáíye. kebó-yátáákáráq kúmiq-yataakaraq íuraiye. wemmá kúmiq-wayukabike ókaq yaráqma Áánûqtu akéna wenáwîqa máqtemma uyátá-maqma Áánûqtuni márûpaqa Áánûqtu makáíye. ²⁷ wemá óq-ano-monoq-wayukaraa íma máqe-uraiye. óq-ano-monoq-wayukama máqte-tupaama yeqtí kúmiqtabagaraq waayúkagoni kúmiqtabagaraq máqte-tupaama Áánûqtukaq ámiqma kánataae. ááqibo Ítuma íma mirá kéíye. Ítuma ámiqma ánataitana wenaúma máqte-kayukayaba kímorabaq uráipoana keqnaammá ókaraq agamá amuq-yatááqá íbêqa ketáámá kanaaráq kéyuwaunatae. ²⁸ naayóbáqá Mótetini ámáan-aikoma anó-monoq-wayukama yááyama yegáráq kateko-yátááqtábá mútûq íma pááq urááe. anaaékaqa Áánûqtuni yanaan-áímmá wáitata wenáanimma ááyama kateko-yátááqtábá wegáráq mútûq pááq uráimma matúq-matuq umá máíye.

8

Ítuma árai-monoq-naopaqa anó-monoq-nakoma máqe-uraiye.

¹ minnáyaba kétunatae. mú mikákáá anó-monoq-nakoni yanaa-nákóní ayáánurapaq-amakaq Áánûqtuni márûpaqa Ítuma maraq máqe-uraiye. paábaq-yataaqa Áánûqtu wenamáa íni-qtataaqtaba Ítuma árai-monoq-naupaqa Áánûqtuni márûkaqa mú

mikákáá anó-monoq-nakaa kaqtó kéiyē. min-arái-mónóq-námmá maa-márábí móra-nakoma íma tarôq umákaimanibo Áánûqtu wenamáa tarôq umákaiye.
² missing?

³ máqtemma mú mikákáá anó-monoq-wayukama yenamáa ááyama améta waíwaamma Áánûqtukaq agatááe. ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoma wegáráq amíni-qtataaqa mirá íno. ⁴ Ítuma maa-márábí máinanama móra anó-monoq-nakoma íma pááq íniye. nôraq itanábiyo? Íbaru-wayukati anó-monoq-wayukama áamáqtabama agamá amuq-yatááqá paá kéoe. ⁵ maa-márábí anó-monoq-wayukama yeqtí mayaímá paá amammá Áánûqtuni márûpaq-yataaqtabama wááe. miráuma naayóbáqá Mótetima monoq-námmá tabarááberaq-namma wé inéna itana Áánûqtu timá ámikaiye: “amammá yabíqma aruté máqte-qtataaqa tarôq umá anuraqá áráátúnna-amamma emá waraao.” téna Áánûqtu timá ámikaiye. ⁶ mimórai q umá maa-márábí anó-monoq-wayukati mayaímá Ítuni mayaímá wáqe-uraimma paá-amane. mi-máyáígómá káqo-monoq-wayukati mayaímá uyátaraiye. wemá anóná-anon-aikoni aúkáapi-naqa máiyē. min-ánóná-ánón-áíkkómá anaaékaq iréna naayón-ánón-áíkkommá uyátaraiye. akoqnáá-arain-aikoma naayón-ákkóqnáá-aráín-áímmá uyátaraiye.

aúgena-aikoma naayón-áímmá uyátaraiye.

⁷ árai-kataama Áánûqtu Mótetimma timá ámikaimanibo min-áqnáábáq-áímmá arútágitana ókaraq árain-aimma Áánûqtu íma pááq umá tiráiyē.

8 abo Áánûqtuma aarawaatí aqnúnîq í-yátááqá pááq owana minnáyaba óqa tiráiyé:

“uyátárai-nakoma kétune.

‘ítáaro! mi-kánáá pááq ínaq aúgemma anóná-anon-aimma

Ítiráaeo-wayukagaraq Yúta-wayukagaraq téite ónúnatae.

9 maamin-áímmá yetítaubikote

Íqtîbibake yeqtí yiyáákaq yáqtoqma yiwíqmeq kéweq maamin-áímmá téite únna-aiqtaa íma wániye.

maami anóná-anon-aiqtabama

yeráwáqá íma matúq-matuq umá

íma yabíqma itáíq-itaiq uráápoana

yemá íyimonaraune.’ ”

téna uyátárai-nakoma tiráiyé. 10 naayó-kánáámá ánatainana aúgemma anóná-anon-aimma Ítiráaeo-wayukate téite ónúnatae:

“ketí aúgen-amaan-aimma yirupí yiménúnama yeqtí yúyánápí agamaránúne.

kéq kenamáa yeqtí maníkómá máenata

yeráwáqá ketí waayúkama mánoe.

máqtemma kemmá yeqtúyánápí

ítama ánatatuwanoe.

11 miráipoana yeráwápíké móra-nakoma

íma móra-mora-naqa mamá aráátinimanibo

íma móra-mora aúnbakaq mamá téna

‘emá uyátárai-nakoma aúyánámmá ítao.’

téna ítiniye.

máqtemma paá-wayukagaraq anó-kayukagaraq

kemmá akoqnáá umá timónanoe.

12 yeqtí kúmiq-yataakaraq kebó-yátáákáráqtábámá túyánámmá móragaraq íma itánúne. yeqtí táí-yataaqtabama tíyaqa kéyimune.” téna Áánûqtu tiráíye. 13 wemá aúgemma anóná-anon-aimma téna áqnáabaq-aikoma naayómmá aúkuraiye. máqte-qtataakoma mamá naayómmá aúkínana pááqya-kanaabi aúyokiniye.

9

naayó mú mikákáá anó-nakoma amí-yátááqá maqmá waiwaakoni naaebíké ámikaiye.

1 áqnáabaq anóná-anona Áánûqtuma tiráíye. ámáan-aikoma monoq-ámáán-áíqtábámá anó-monoq-naqtaba Áánûqtunopaqtaba iténa tiráíye. 2 anón-owa-namma umá yaúmakaae. móra anó-namma aráqmata-naupaqa wáqe-uraiye. mipí aokaq-yátááqá ókáráq yaaregáráq aáwakaraq Áánûqtuma áméma wáqe-uraae. mimórá aráqmata-naupaqa “paábaq Áánûqtuqtaba” téta tirááe. 3 anó-tabaraabe min-aráqmátá-náúpákáráq móra pááqyan-araqmata-naupakaraq aúkáapimma wáqe-uraiye. mi-pááqyámmá “aati-aatimá paábaq Áánûqtu wenamáaqtabae” téta tirááe. 4 mipí ákûq-umumma í-yááregáráq Áánûqtuni anóná-anon-aimma óqtan-anaakaraq íráqô-kaapaa-anagaraq mútûq-aayapa yawááq umá ánáákumakaae. kétébi kaumo-yátááqá wáqe-uraae. minnâ íráqô-kaapaa-tapepimma wíyôpaken-aawaqa Áánûqtu Mótetimma ámitana Éroni yátágoma wekák árumma utamá ána yaitana kaayaq-óqtá-kánnáábí Móteti

agatáíye. ⁵ ketímûraaqa íráqô-kamma Áánûqtunopake yirááténa yeqti yááyakoma ámûraaqa kúmiqa paá umáyíkaraiapaqa yai káqmareta móra-mora umá máqe-uraae. maami-káqá mûtûq-aaimma íma timá ámiqma ánataraiye.

⁶ mi-qtátááqá yokaa-yokaa uráitana anó-monoq-wayuka oqta-áwáátáq-náúpáqá aati-aatimá monoq-máyíyátábá uyákéberaae. ⁷ mú mikákáá anó-monoq-nakoma wenamáa naaúnurapaq kanaaráq uyákéberaiye. máqte-karitimaatima kímora-yupaa wemá uyábékéna naaégáráq maména maami amuq-yatááqá Áánûqtukaq ámikaiye. miráuma aarawaatí kúmikaraq wení kúmikaraq paá umáyikaniye. ⁸ mûtûq yokaa ínôqtaba Áánûqtuni Aágoma kétiraatiye. anón-owa-namma wení mayaígáráq paá wáimma Áánûqtunopakaraq íma agaro umá oqtamá ítaiye. ⁹ maamin-ówá-mónóq-námmá awaaméqá maa-kánááyábá nóinaq tiráátiniqtaabiyo? minná káqo-kaqo-kamma ikámma Áánûqtukaqa ámiqtukaiqtaba káqo-qtataaqa agayétama íma yetirummá mamá kanaaráq yokaa ínoe. ¹⁰ maamirá-qtátááqá aáwaqa néta nommá néta aiyábámá nommá peréta íyábámá paá ámáamma wááe. mirái-yataaqa naayón-ámááqtábámá waitata Áánûqtu anaaékaq íráqômma uyátá-maqma-amma waékáíye.

Ítu Káríqto keqtaáyábá naaemá ámikaiye.

¹¹ Ítu Káríqto wemá íráqô-qtataaqtaba íbêqa wenókáá máena mú mikákáá anó-monoq-nakoma minnáyaba kukáíye. árain-owa-namma wemá kéena uyátá-maqma anóne. waayúka

iyáánapo íma tarôq urááe. maa-márábí tarôq í-yátááqá íwaimanibo árai-monoq-naupare. ¹² Ítu Káríqto Áánûqtunopaqa uyábéráima kímora-taoqa máqtemma keqtaáyábá uyábékuraiye. méme-naeegaraq purumakaa-nááégáráq ímataibo ímiye. wení naaegómá wenamáa maténa ketáái kúmiqa mamá yauwéqma matúq-matuq umá máiyaba tiwiránîqtaae. ¹³ naayóbáqá mémegoni naeegáráq purumakaakóní naeegáráq purumakaakón áráaqa írábí agáyáawana wení kaitogoma waayúkabaq popoq umá waayúkati paákaq yúmá tete umáyikena ¹⁴ ááqibo íbêqa Ítu Káríqtoni naaegómá tirunóbáqá mú mikákáá anómma tete kéiyé. Ítu Káríqto táí-yataaqa wepí íma wáitana Áánûqtun Aágoma matúq-matuq umá kémaitana wení akoqnááma ámikaiipoana Ítuma wenaúmá Áánûqtukaq amí-yátááqá mûtûq pááq umá máí-yataaqa ámikaiye. ketáái mayaímá íma Áánûqtunnama wáitana minnýaba wení naaegómá ketirutáá kéiyé. miráinaqtaa mayaímá paá máena-Aanqtun-opake kanaaráq mayánátae.

Ítu Káríqto wení naaegómá aúgen-anona-anona mamá akoqnáá kéiyé.

¹⁵ Ítuma wení naaegóbóana aúgen-anona-anona wenôpake pááq uráiyé. miráuma yaímma náayuwabi Áánûqtu yááyarai-yuma wení matúq-matuq umá máí-waaróqa akoqnáá umá tétama yemá kanaaráq mayánoe. Ítuma puyéna waayúkama yeqtí táwî-yataaqa aménáápáqá naayón-ánóná-ánón-áímmá pááq éna yeqtí táwî-yataapike yemmá yáínikena wakúyikaraiye.

16-17 *ítáaro*. *móra-nakoma wení máqte-qtataaqa náa-taorabi amínénama wannaabí kágamaraiye. waayúkama ítátuweta min-nákómá puínata mi-kánnáámá yorautí-yátááríq ínoe. paá máinanama íma pááq ínîmanibo anaaékaq wemá puínana mamá pááq íniye.* ¹⁸ *miráráá umá paá-naaegogaraq naayón-ánón-ánón-áímmá pááq uráimma waayúkama amí-wámmá ikákaae.* ¹⁹ *naayóbáqá Móteti waayúkama ámáan-aimma timá-yimena purumakaakóní naaegáráq nokáráq popoq umá ákû-ayaunapogaraq tipí-típigoni karogaron-áyáúnápógáráq yamátuwena ámáan-aikokaraq waayúkagaraq yemmá popoq umáyíkaraiye.* ²⁰ *miráuma tiráiyé: “naaenápó anóná-anon-aimma Áánûqtu maamin-áwááméqá waqmá mamá akoqnáá íniye.” téna Móteti tiráiyé.* ²¹ *mimórai q umá Móteti naaegógáráq owá-nákáq máqte-monoq-yataakaq popoq uráiyé.* ²² *ámáan-aikaq taígani-qtataaqa naaenápó mamá kuyúqtukaiye. naaegómá wenamáa aqtímena kúmiqa mamá Áánûqtu yuwéna awikáqtukaiye.*

Ítu Káríqto wenamááríqa ketáái kúmiqa kémaqtuwaiye.

²³ *kuyúqtuwaiyaba maamiráuma amí-yátááqá naaegógáráq umáqtukaamanibo mirái-qtataaqa paá amammá árai-qtataaqa Áánûqtuni márûkaq wáiyé. Áánûqtuni márûkaq-yataaqtabama uyátá-maqma íráqômma amí-yátááqá ítama aónaraiye.* ²⁴ *ketáá itánátae. Ítu Káríqto aokaq-náúpáqá waayúka íumakaa-naupaqa árai-nakoni amakaqa uyábékaimanibo Áánûqtuni márûpaqa wenamááríq*

uyábékaiye. uyábékena íbêq-kanaama wemá Áánûqtunopaqa keqtaáyábá itó-uma máíye. ²⁵ Íbaru-wayukati mú mikákáá anó-monoq-naqa naaúnarupaqa móra-tawigoni naaegógáráq mamá móra-mora-karitimaatiraq uyábékaiye. ááqibo Ítu Káríqto wenaúma netuqyaa-kánáámá wetábá íámikaine. ²⁶ abo wemá netuqyaa-kánáámá mirá énamoena netuqyaa-kánáámá maramá tarôq uráikanaaraq aú-aiqa mayániye. awaaraq-kánáábí ánatai-kanaama aqtóráríq kénana Ítu Káríqto kúmiqa matuwánîpoana kímora-taoqa kuména wanaúma ikámíkáae téna yímikaiye. ²⁷ máqte-kayukama kímora-taoqa púyonanataa Áánûqtu anaaékaq máqtemma yainániye. ²⁸ mimórai q umá Ítu Káríqto máqte-kayukati kúmiqa matuwánîqtaba kímora-taoqa wemá wenaúma ikámíkáae téna yímikaiye. marabí yauwéqma móragaraq kúmiqtaba íkuminibo wení waayúkama weqtábá awé umá márai yana kumma yiwirániye.

10

naayóbáqá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq anó-monoq-wayukama ámiqma kúmiqa íma kanaaraq maqtukááe.

¹ naayón-ámáámmá Mótetini-kanaama árain-amaanakoni amakáá umá pááq íniqtaba min-ámáákóní mayaimá íma ánataraiye. mórai q umá taitawaa-wamma ikámma Áánûqtukaq okara-okara umá máqte-karitimaatima ámitana naayón-ámáákómá íma aarawaamá mamá mútûq arupú umá pááq umá ánatanoe. ² aaqáo. ámáakoma

íma mútûq arupú éna pááq umá ánataginata íma óqa amí-yátááqá agayánoe. abo waayúkama yeqtí kúmiqa paábaq koínata agaéyátábá íma íyapimma pááq ínatamoetama máqtemma taítawaa-wamma ókara-okara íma agamá ámíqma ánataginoe. ³ máqte-karitimaatima amí-yátááqá kágayaawana yeqtí kúmikoma paá yaákaq kéiyé. ⁴ mémegoni naaegógáráq purumakaakóní naaegógáráq kúmiqa íma kanaaráq maqtuwánoe. ⁵ miráitana marabí kuména Ítu Káríqto Áánûqtuma timá ámikaiye:

“emmá amí-wámmá agayaí-yááréráq agamá amíyábá kúmiqa kématuwaiqtaba emmá íkákaiye.

móra aúma yokaa umá tímikaiye. ⁶ missing?

⁷ abo ké mirá téq kétune.

‘Áánûqtuo, emá nóinawabi tiráánaiq ónááq minnáyaba kukáune.

mi-kátáámá naayón-ámáán-áímmá

agamatá-kánnáábí keqtábá tiráimma

miraráá umá kemá máeq mirá kéune.’ ”

téna Ítu Káríqto Áánûqtumma timá ámikaiye.

⁸ áqnaabaq tiráiyé: “taítawaa-wamma ikámma amí-yátááqá agayaí-yakaraq máqtemma taítawaa-wamma amí-yátááqá agayaí-yááréráq améta kúmiqa matuwaíyábá emmá íkákaiye.” téna tiráiyé. ááqibo naayón-ámáápí “ámikai-kamma agáyáaro” tiráiyé.

⁹ anaaékaq ókaraq téna: “nóinawabi tiráánaiq ónááq minnáyaba kukáune.” téna tiráiyé. miráitana

Áánûqtu naayóbáqá ámikai-kamma paábaq yuwéna mamá Ítu Káríqtoma kímora amí-yátááqá aúgeniq uráiyé. ¹⁰ Ítu Káríqto Áánûqtukaq téna “nóiqtababi

tinnamá mirá-onune.” téna tiráipoana wenaúma ámiqma minnáyabae téna ketáái kúmiqa kímora-taoqa maqtukáie.

Ítu Káríqtoma kúmiqa kanaarác maqtukáie.

¹¹ Íbaru anó-monoq-wayukama máqte-tupaama mayaíyátábá kéeta taígani-taoqa amí-yátááqá Áánûqtukaq kámebo maa mirá umá amí-yátáákómá íma kanaarác kúmiqa maqtukáie. ¹² ááqibo Ítu Káríqto kímora-taoqa íráqô-qtataaqa ámiqma kúmiqa matúq-matuq umá matuwéna Áánûqtuni ayáánurapaqa maraq máqe-uraiye. ¹³ mibáqá wé awé umá maínana Áánûqtu wení namuro-wáyúká mamá aítauqa aménáápáqá yíkaraiye. ¹⁴ kímora amí-yátááqá wemá aarawaamá yeqtí kúmiq-yataaqa matuwéna yemá mûtûq arupú umá paá ánatayikena Ítuma uréna miráumaraa matúq-matuq umá yeqtí kúmiq-yataapike kéwakuyikaiye.

¹⁵ Áánûqtun Aágoma timá abarokác umáqtuwena áqnáabaq tiráie:

¹⁶ “mi-kánáámá áqnáabaq ánataginana aúgemma anóná-anon-arain-aimma yeráwáqtê maránúne. minnáe. ketí aúgen-amaan-aimma yirupí yiménúnama yeqtí yúyánápí agamaránúne.”

téna Áánûqtun Aágoma tiráie. ¹⁷ mirá-timaqtuwena óqa mamá téna: “yeqtí kúmikaraq táwî-yataaqa okárác móragaraq íma túyánámmá ítáyikanune.” téna tiráie. ¹⁸ abo Áánûqtu kúmiqa matukáipoana kúmiq-yataaqtaba ketáái agamá amé-waona-yataaqa ókaraq íma yayániye.

ketáámá Áánûqtukaq tirummá améta wení waaqókaq ónúnatae.

¹⁹ miráuma ketúnabaro, Ítuma pukáipoana naaúnurapaq Áánûqtunopaq máena ketáámá abáqtikainaqtaa kanaaráq uyáberanunatae.

²⁰ Áánûqtunopaq aúgen-amma matúq-matuq umá máiyataba mamá pááq umá tabaráábebi yarótámaraa umá keqtáá tímikaiye. wenaúma tabarááberaa umá wáiyé. ²¹ ketáái mú

mikákáá anó-monoq-naqa Áánûqtuni waayúkama keyabiyepoaqtaa ²² ketáámá agaemá tirunóbáqá íma waínaqtaa árainma tirummá améqtaa ketáái araaqtáma íwái-nokaraq tete umátuweqtaa maamin-áwááméq-yátáákáráq Áánûqtunopaq waaqókáq ko mánátae. aúyánámmá ámiqma weté awé-í-yátááqá akoqnáá umá ógiqma wenôpaqa ko mánátae. ²³ Áánûqtu itáíq-itaiq umá yabi ínipoana wení árain-aimma yabíqma káonaunaboanataa íraqô-qtataaqa awé únna-yataaqa minnýabataa ketáa yáqtoranatae. ²⁴ ketáa wenaóna-wenaona umá yabíqma maéqtaa káqowa-kaqowamma kaayoné-yátááqá yiráátima yíwáqnaa íyábá íraqô-mayaima mayánátae. ²⁵ yaímma-wayukama oníq umá íma mórabi yorupamá miráumaraa íma mánátae. uyátárai-nakoni kanaagómá waaqókáríq kéipoana aamá timá yokirétaa móra-akaq mirá-onatae.

ketáámá tirummá ámiqma akoqnáá ónátae.

²⁶ ketáámá Áánûqtuni árain-aimma ítareqtaamanibo aati-aatimá kebó-yátáákáráq kúmiq-yataakaraq pááq éqtaama mórama agamá amé-wao-qtataakaa umá kúmiq-yataaqa matuwánîqtaba íma wáiyé.

27 maaminnáyaba yuwé táaqa káinaq Áánûqtuni yaináí-yátááríq éna wení namuro-wáyúkámá máqtemma anón-irabi kautínoe.

28 Mótetini kanaaráq ámáan-aiko téna kaayarábi kaumo-wáimô tétamo móra-nakoma ámáamma aratínnama wemmá timá móra-akaq maréta ikáqtuwanoe.

móra-nakoma Mótetini ámáamma
mamá paábaq-paabaq ínatama íyaqa íameta
wemmá ikáqtuwanoe.

29 móra-nakoma Áánûqtuni áanikoma
márúte aménáápáq yuwáinatama
wení anónnáma uyátá-maqma anómma wániye.

Áánûqtuni anóná-anon-aiqtabama
áanikoni naaegómá maan-nákóní táwî-kumiqa
matukáitana

wemá iténa “pááqyan-awiqa yéna
anón-awiqa íkéyaiye” mirá téna
maamirán-áúyánáná kéitaiyo?

Áánûqtun Aágoni kaayoné-yátááqá
wemá timá agaebí mayákaraiyo?
maaminnáyaba túyánápi máráaro.

móra-nakoma Mótetini ámáan-aikoma araténa
anómma anónnáma mayánímanibo
maamin-nákóní anómma uyátá-maqma
táígon-anonnama yayániye.

30 min-nákómá tiráimma ketáá kéitaunatae. minná:
“anónnáma ápéqa yimí-yátááqá ketí mayáimá
wáiyé. anónnáma yeqtí meyámmá yawuéqma
yiménúne.” téna tiráiyé: “uyátárai-nakoma wení
waayúkama yainániye.” téna tiráiyé. paá mái-
Aanuqtu ayáápi yáqtorainaqtaama 31 minnáyaba
ikatíqa ôriq umá ónátae.

ketirutáá Áánûqtukaq ámiqma yáqtoqma maígáae.

³² Íbaru-wayukao, keráwáqtí naayó-qtátááqtábá túyánámmá ítáaro! mi táoqa Áánûqtuni ókómmá túyánápí tágaitana taígani-qtataaqtaba tíqtaba éq anómma tú-tíqtaba urááe. ³³ yaímma-taoqa máqte-kayukati yúrapí mamá itó-umatiketa táwî-aimma tímátiketa mamá táíq umátiketa ínômanibo yaímma-taoqa aarawaatê mimórai q umá yíwáqnaa íyábá yokaa urááe. ³⁴ keráwáqá tiruqtabá ánná-naupaq máiya-kayukama keráwáqá aónéra móra uyátá-maqma íráqô-qtataaqa matúq-matuq umá mái-yataaqa umátokaae. miráipoata yeráwáqtí máqtemma maa-márábí wái-qtataaqa aúqmayetaa timuqá maqmá máqe-uraae. ³⁵ abo ikatíq íoro! anaaékaq anón-apeqa wániye. ³⁶ paá waqmá Áánûqtu wemô ínna-yataaqa minnámo máena-yataaqa paá mikáq yáqtoqma miráiq-miraiq oro. anaaékaq wemá timá akoqnáa umákai-qtataaqa keráwáqá mayánoe. ³⁷ Áánûqtun aúba-wannaabi téna:

“pááqya-kanaama móra-nako kumónáe
tínna-nakoma kumíniye.

páátákáa kumíniye.

³⁸ ketí kateko-wáyúkámá yirukaráq

yúyánákáráq yiméta mánoe.

ááqibo yaímma ketí waayúkabikemmo

tinaaémo umátimetama

yeqtábámá íma timuqá maqyikánúne.”

téna Áánûqtun-auba-wannaabi mirá kétiye.

³⁹ ketáámá aamá íma ítáa-kayukaraa umá íma waéqma Áánûqtunopake aúyokonunatae. ímiye.

ketáámá itáíq-itaiq umá yabíqma máraananataa kuqtiwiráníqtaae.

11

matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá

¹ Áánûqtuqtaba aúyánámmá itáíq-itaiq umá yabí-í-yátááqá minnáe. máqte-qtataaqa ketáámá Áánûqtukaq awé únnayaba íkáonauna-yataaqa ínîqtabataa awé kéunatae. ² naayóbáq-wáyúkámá Áánûqtuma matúq-matuq umá yabíyéwana Áánûqtu yeqtábámá yimuqá maqyíkaraiye.

³ matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq ketáámá kéitaune. Áánûqtu maa-márágáráq wíyôkaraq wenáanapo tarôq umákaiye. miráuma íbêqa káonauna-yataaqa kanaaráq ítaa aónéwauna-yataaqnapo tarôq uráiyee.

Éboyaa Ínokiyya Nóaa

⁴ matúq-matuq umá yabi-í-yátááqnápó Êbo agamá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq ámikaiye. Êbo wení amí-yátáákómá Kááinani amí-yátáákómmá uyátáraiye. matúq-matuq umá yabíkáiqtataboana Áánûqtu wenáyábámá amuqá marákáraiye. Êbo wení kateko-ááíqtábámá wení Áánûqtu wenamáárîq amuqá marákaraiye. Êbo pukuráimanibo wení matúq-matuq umá yabí-í-yátááqá ketáá túyánákáq taákaq makáunatae.

⁵ Ínoki wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáárpóana wemá waéqma káqoniq umá ípukuraiye. wemmá Áánûqtu múte awíq-mataipoana móra-nakoma abáá-imanibo íkaonaiye. Áánûqtuni aúba-wannaabi

weqtábá Áánûqtu amuqá marakéna naayóbáq mûte awíq-mataiye. ⁶ móra-nakoma wení matúq-matuq umá yabí-í-yátááqá íma wáitana Áánûqtuma íma kanaaráq amuqá kémarakaiye. móra-nakoma Áánûqtunopaq wé íyábá kákaitana kaayaq-yátááqá Áánûqtuqtaba aúyánápi mayaígáae. minnáe. Áánûqtuma áraimma maéna Áánûqtu máqtemma weqtábá abáá íyana yeqtí ápéqa yimínata aúyánápi mayaígáae.

⁷ Áánûqtu Nóamma nói-qtataaqtaba pááq íniye timá ámikaiye. Nóaa matúq-matuq umá yabíkáipoana Áánûqtuni watáama iténa wakáiyé. anón-unopi-kaare tarôq uráiyé. únópi-káarébi wemá wení aara-íyápótê uyábereta anó-nomma aúgípíke Áánûqtu yeráwáqá yiwíkaiye. matúq-matuq umá yabí-í-yátááqtabá Nóaa wenamá máipoana maa-márábi-káyúkámá iyuwéna yawááq umá yíkaqtukaiye. Nóaa wení matúq-matuq umá yabí-í-yátááqtabá weqtábá kateko-kánóré Áánûqtu tiráiyé.

Áabaraama

⁸ Áánûqtu Áabaraamma ááyaitana wemá watáama wakáiyé. wení naakumó yuwéna Áánûqtuma tin-áúgé-márúkáq uráiyé. Áánûqtu aúge-naakumo akoqnáá umá téna aménúne tiráipoana Áabaraama kóuraiye. wení matúq-matuq umá yabí-í-yátáápóana wemá waqmá náakaraq yamáune téna íma ítaraiye. ⁹ min-áúgé-márúqá Áánûqtu téna aménúne tiráipaqa ko máqe-uraiye. mikáq kárágáaqa máqe-uraiye. Ááítekikaraq Yáakobogaraq

owá-náúpáqá máqe-uraae. yenákáamá mimorá akoqnáá árain-aimma Áánûqtu timá yíkaraiye. ¹⁰ Áabaraani anó-maruqa Áánûqtu ámûraaq-aaikaraq matúq-matuq umá ámûraaq tarôq íniye.

¹¹ Térai Áabaraani ánáako araaqná kagéna iyápóma íma kanaaráq marákááwaniq énanibo Áánûqtu akoqnáá-arain-aimma timá-yikena iyápóma yiménúne tiráiyé. Áánûqtuni máqten-aimma Áabaraama aúyánápí ítaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Áabaraama abóará ayúkáiye. ¹² anónuqma kágipike min-íyápómá marákáraiye. min-ánnábíké taigani Ibaru-wayukama pááq uráamma miráuma wíyókáá éta kegébaraa urááe.

¹³ Áabaraani ánnáma matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq pukurááe. maamin-íráqó-qtátááqá Áánûqtu árain-aikaraq akoqnáá umá timá yímikaitata mi-káyúkámá íma aónaraabo pááq ínîqtaba nékaq aónéta yimuqá makááe. yúyánápí téta: “kárágáaqa ya máunatae. pááqya-kanaama maa-marábí kémaunatae.” téta yúyánápí tirááe. ¹⁴ yemá mirá-káyúkámá yúyánápí téta yeqtí árai-maruqtaba abááíq-abaiq ommá íaonarae kéitaunatae. ¹⁵ yemá íma yeqtí naakumoyábámô yúyánámmá itétama yeqtí naakumóbáq yauwéqma kanaaráq uwínoe. ¹⁶ ááqibo uyátá-maqma-nakumoyaba abáá umá mayánéta Áánûqtuni márûkaa-nakumoe. yeqtábámá Áánûqtu íma agaé umáyikena téna yeqtí Áánûqtu máune. yeqtábá anó-maruqa yokaa-yokaa umá yíkaraiye.

¹⁷⁻¹⁸ naayóbáqá Áánûqtu Áabaraama makaténa

wenáanikomma Ááíteki “ikámma
agamá amé-wao-qtataakaa uwo”

titana Áabaraama wení matúq-matuq umá
yabí-í-yátáápóana wemá yokaa éna amíné uráiyé.

Áánûqtuni akoqnáá-arain-aimma

“Ááítekipikemma taíganin-anna-wayukama máqe-
uraae” téna

Áabaraama timá ámikaimanibo
wemá yokaa-yokaa éna

wení iyápó ikámma

agamá amé-waonikaa umá amíné uráiyé.

¹⁹ aúyánápí téna “Áánûqtu ketáanikoma Ááíteki
puínabike kanaaráq itó-iniye.” mimórá-áúyánámmá
ítáiqtaba Ááíteki pukáipike Áabaraama awíkaiye.

Ááítekiyaa Yáakoboyaa Yótêbi

²⁰ Yáakoboyaa Ítauqtaba wenaboámá Ááíteki
akoqnáá-arain-aimma waaroqá timáyikena:
“anaaékaqa yimuq-yatááqá maayáyóye.” téna
timá yíkaraiye. wení matúq-matuq umá yabí-í-
yátáápóana anaaékaqo pááq ínîqtaba kanaaráq timá
yíkaraiye.

²¹ mimóráíq umá Yótêbi wenáanikorata
Yáakoboma móra-mora waaroqá timá yímíqtuwena
anaaékaq pukáiyé. wení uréire íyátaráq aagebéna
Áánûqtukaq taígani íráqô-qtataaqa Áánûqtuqtaba
“tíkáiyé” tiráine. paá wení matúq-matuq umá
yabí-í-yátáápóana wenáanikoni kanaa-yúpáámá
kanaaráq “tíkáiyé” timá yíkaraiye.

²² Yótêbi wemó wení puí-kánáá awaarác itana
Ítiráaeo-wayukayaba Íqtíbike yéta tiráiyé. miráuwo-
maraauwo-aimma wení ayáátámma náarabi uqmá

utáníqtaba tiráiyē. wení matúq-matuq umá yabí-í-yátáápóana tiráine.

Móteti

²³ Mótetimo kaumo-wíyópi pááq itana wenanóboma wemmá yabírákaraae. yenáka yabíraketa aónáayamma kína íráqôn-iyapoma máqe-uraipoana anómma yabíkái-nakoni ámáamma inaamaí-íyápómá máqtepaq yíkamini-waigoni ámáamma íma waqmá íma íkatíq urááye. yenákatí matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq máqe-uraaye.

²⁴ Móteti múte anómo káurena wemá Péro Íqtîbi mi-márúkóni anó-naqa wení ayáámukoma Móteti wenáanini ítígáae téna áaqa íkaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáákómá anómma aúkaiye.

²⁵ wemá íma kúmiq-yataakaraq kebó-yátáákáráq abáá éna awaaraq-yúpáámô amuq-yatáápímmá mániqtaba kéiyē. ímiye. Áánûqtuni waayúkate yeqtí yútikaraq ínîqtaba uyátá-maqma kákaiye.

²⁶ aúyánápi ítama Metáíyaqtabama agaémô éna uyátá-maqma Íqtîbi-marabi-qtataaqa íráqômma wáqe-uraiye. miráipoana Móteti wení anaaékaq ápéqtaba mayániye.

²⁷ wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Móteti Íqtîbipake koéna anómma yabíkái-nakoma áyamma umákáiqtaba íma íkatíq uráiyē. íma ko yauwéqma íniye. Áánûqtumma wenamáárîq aonarenaboana uráiyē. ²⁸ naayóbáqá Móteti kótai-kanaagoni aammá wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápi tiráiyē. Ítíráaeo-wayukama

naaemá oqtaráq popoq umákaiyanama puí-káqtó-nákómá Áánûqtunopake yeqtí áqnáabaq-aanikomma íikaminiye.

²⁹ aaq iráqma-taoqa Ítiráaeo-wayukama anó-karogaro-nomma káqnáma kokoq umágitata matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq aqtamá kótamaqtuweta kówana yetinaae waqmá ommá Íqtíbi-wayukama aqtánáae temánibo nokómá mamá yawááq-umaqtukaiye.

³⁰ Ítiráaeo-wayukati matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Yériko-tiqa yawarápama kumá-uraiye. abapaké kaayaq-yúpáámá Ítiráaeo-wayukama yaútu-yautu umá uréire owana yawarápama kumá-uraiye. ³¹ móra-taoqa mórama aakaq-nóinímmá Aréaabi timá-yimi-kayukama Áánûqtuma íkewarai-kayukama yíwáqnaa umá yíkaraimanibo wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábábóana Áánûqtuqtaba íma Ítaraa-kayukama yetê íikakaae.

³² ókaraq ténú? Akítianiqtabama Pérakiqtabama Táámutoniqtabama Yépataaqtabama Tébitiqtabama Táámuyoqtabama aamá itaí-wáyúkáyátábá óq-wataagoni kanaamá íma wáiyee.

³³ taígani-marukaq ááíqa éta yeqtí matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana ááíqtaba uyátáraae.

kateko-ámmá wakáápoata

Áánûqtuni íráqô-qtataaqa

wení akoqnáá-arain-aikaraq timá yímimma

yemmá matááe.

arááyakoni óyauqa aúyaqtuweta

³⁴ iramá putíqtuweta

waqtáámmá yigaibánôpikemma yiwíkaiye.
 yemá aqnúnîq umá máqe-uraamanibo
 yemá akoqnáa-wayukama aúkááe.
 akoqnáá umá kárágáaq-wayukati ááíq-wayukama
 uyátáraae.

³⁵ matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana yaímma
 aaramá yeqtí pukáá-kayukama pukáápike
 yauwéqma matááe. yaímma-wayukama yíkamoata
 pukááe. Áánûqtuma anaaéma umá améta abo
 yeqtí namuro-wáyúkámá iyuwéta íkoinopoata
 yúyánápi téta puíyapike itó-uma matúq-matuq umá
 mái-yataaqa uyátá-maqma mayánoe.

³⁶ yaímmama yimíqmíq-áímmá yeqtí namuromá
 kéteqtaba matéta ánná matááe.
 yaímmama ánná atáá-ataa umá
 ánná-naupaq yíkaraae.

³⁷ káqomma óqtatama iyaabóma yíkameta
 waqtáánápó yigaibamá ábákaa q urááe.
 tipí-típigoni áuwaratigaraq
 mémegoni áuwaratigaraq kéyauteta
 ánnábi kémaae-kayukama
 yú-aiqa kémayaa-kayukama
 otaammá kuyíkaraa-kayukama máqe-uraae.

³⁸ yemá mú mikákáá íráqô-kayukama
 maa-márábí káyúkáráá íuraae.
 kaqmáápakaraq anubakarácq uréire kéeta
 muriánóbákárácq kekoq anóbákárácq
 mipí yúwataae.

³⁹ abó! náaraq kanaawaq yeqtí matúq-matuq
 umá yabi-í-yátááqá wáqe uráiyô! ááqibo
 Áánûqtuni íráqô-qtataaqa akoqnáá-arain-
 aimma timá yímikaitata yemá ímataae.

40 Áánûqtu káqon-augen-auyanamma keqtaáyábámá mamá pááq uráipoana maami itai-wáyúkámá naayóbáqá kémaeta ketáágáráq mûtûq pááq umá ánataginoe. Áánûqtuma wenaúgen-auyanamma miráuma wáiyē.

12

Ítuma túyánámmá amétaa miráráá ketáá ónátae.

¹ ketáá nôraq kéuno? maami-áaráwáámô naayóbáqá máqe-uraama yeqtí áaimma paá keqtaábáq ôriq umá taígani-kayukama ikúma yaútuma konnákáá kéoe. máqte-qtataakogaraq wéyáwé umágitana kúmikogaraq yáqtoqma yatítínaraimma maami-qtátááqá paábaq koíno. ketáái tíyaqa yáqtoqma akoqnáá éqta uyaatí-yátáápiké kúmiqtabama uyátáananataa páátákáá uyátá-maqma ónátae. ² Ítu Káríqtoq túraqtaa karáqma arupú umá minnýaba ónátae. ketáái matúq-matuq umá yabi-í-yátáákón áaimma áaipakaraq aqtóbákáráq Ítuma máiyē. kaapaq-yámá yínipoana íma ayúkuraiye. ímiye. Áánûqtuni amuq-yatááqá anaaékaq mayánipoana wemá kaapaq-yáráq agaemá íyéna aúyánápi íitaraiye. íbêqa Áánûqtuni ayáánurapaq wemá maraq máiyē.

Áánûqtu ketáámá áyámma umátikenataa arupú-amma tiráátiraiqtae.

³ ítáaro. kúmiq-wayuka wemmá awáákéta aíqa mayámíkaamanibo Ítuma wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá Áánûqtutaba uyátá-maqma anómma

ayúkaiye. Ítumma túyánápi maréra aqnúnîq éra íma yuwaaro! ⁴ keráwáqá kúmiqtaba áaiqa ománibo min-áíqtábámá keráwáqti naaegómá íma kukáiye. ⁵ Áánûqtu mamá timá akoqnáá ámiqma keráwáqá mi-kátáámá tiwikarô? Áánûqtu nóinabi máqtemma wenáanimaaaqa maaminnáyaba timá tímikaiyo?

“ketáanimaaro,
uyátárai-nakoma táígoniq umátikena
yíkaniqtaba atéráaro!
emmá aáqa yoráinayaba
íma komá yamátuwe kóaa!

⁶ aúyánákáq itaao.

uyátárai-nakoma maa-káyúkámá
náayubi táígoniq uráamma
mamá arútáyikena
yeqtábá ôriq umá kákaiye.

máqtemma wenáanimaaaqa tebûqa yíminiye.”

téna tiráiyé. ⁷ keráwáqá yabíqma akoqnáá éra Áánûqtuma ayuwáiyana keráwáqtôpaq yíno. keráwáqti tú-tiqa wáitana Áánûqtu wenáanikokaa umá mamá kárutaiye. máqtemma yiboámá yeqti yáanima mamá kárutaiye. ⁸ móra-iyapogoma aboámá íma táígoniq uráamma arútáyikaraune ténama wemá árain-aanima íma máamanibo aguyáán-iyapoma máiyé. ⁹ itáaro! ketáái marabí-kétíbótáá ketáámá táígoniq únnayabataa mamá kárutatikaawaqtaa yeqtíwîqa múte kéyayunatae. aágoni aboámá wenaménáápáq uyátá-maqma ôriq umá mánátae. abo wenôpake matúq-matuq umá mái-yataaqa kémayaunatae. ¹⁰ paá pááqya-kanaama keráwáqti marabí-kétíbótáá táígoniq únnayabataa mamá

kárutatiketa yetáákaqa katekoîq kéoe. ááqibo Áánûqtu ketáái íráqô-qtataaqtaba tíwáqnaa umáe kéuiye. wení aokaq kateko-yátááqá keqtááyátábá akáinana yainánipoana wemá keqtáámá táígoniq umátikenataa mamá kárutatikae, ¹¹ ketibotáá táígoniq umátikenataa mamá arútátikanipoaqtaa mikánááráqá timuqá íkémarauatae. ááqibo anaaékaq arútáyikai-kayukama kaayoné-ápéqá mayéta yeti kanaaraqá kateko umá mánoe.

ketáá tiyáátama kumá akoqnáá ónátæ.

¹² keráwáqtí tiyáámma akáginaq múte arútáaro! keráwáqtí tiraayumá yátaginaq akoqnáá oro! ¹³ aammá arupú umá oro. miráinata waayúkama yiraayumá yátágina-yuma aapaké íma waeránómanibo mamá atóbanoe.

¹⁴ máqte-kayukate kaayoné-yátááqá abáá oro. kateko-wáyúkámá mamá ayúboro. kaayoné-yátáákáráq kateko-yátáákáráq maaminná íyoreq uyátárai-nakoma íma kanaaráq aónanoe. ¹⁵ móra-nakoma Áánûqtuni íráqô-qtataapike waékiyabama atéráaro! móra-nakoma ikaa-ánáyúkáá waayúkabi uwaaq-yátááqá mamá ayubiyábá atéráaro! ¹⁶ Étáu pááqyan-aawaqa mamé iréna wení áqnáaekoni waaroqá aboánôpake máqtepaq meyánîq uráiyæ. Íbaru-wayukao, keráwáqtí áqnáaekoni waaroqá Áánûqtunopake pááqya-qtataaqtaba íma wanamí-kenami oro. Étáu uráinikaa íoro. ¹⁷ túyánámmá ítáaro. anaaékaq Étáu wenábóání waaroqá móragaraq ákáráimanibo wenaboámá káubiq éna íamikaiye. wemá miráiqtaba íma kanaaraq waéqma

ibiqá ôriq umá yáráimanibo áqnáaekoni waaroqá íma kanaaráq matáiyē.

ketáámá íráqôn-anubaqa áwîqa Tááíoni yaayáqinoe.

¹⁸ keráwáqá ánekuqma Tááíoni-anubaq Ítíráaeo-wayukaraa íma ya áíkutaee. aokaq-ánúbóata waayúkama ínekuinoe. Tááíoni-anubaq iragáráq kumayukómá aabutámmá aurena tutúwáá aqa yéna abotáyákáráq ¹⁹ wíyonaaraa-aagaraq móraiqtaba téta íma ya áíkutaee. mi táoqa waayúkama wíyonaama kéiteta ókaraq íma itái-yááqá yawíkáiye. ²⁰ móra-aimma yé ítaraama mirá-uraiye: “móranakobi wáíwaakoma min-ánúrác ánekuiyama máqtemma óqtatanapo iyaabóma yíkamonatae.” téna min-áímmá tiráiyē. min-áiqtábá waayúka yáaqa ôriq umá karááe. ²¹ mi yáaqa kái-yátááqá aónaawana Móteti tiráiyē: “kegaráq táaqa kaitaqá ateqte kéune.” téna Móteti tiráiyē. íbêqa miraráá íyábá íma yagáíkuyoe.

²² ááqibo ítáaro. mi-máqté-qtátááqtábá íma ya áíkutaee. Tááíoni-anubaq paá mái-Aanuqtuma wení márûkaqa wení Yérútáárebaqa taígani-taígani kaqtó-wayukagaraq yorupamá minnáyaba Tááíoni-anubaq yimuq-yatáápíkē ya áíkutaee. ²³ Áánûqtuni márûkaq agamaréna yepác yorupamá áíkugowana Áánûqtu máqte-kayukati yainai-náqá wenôpaqa ya áíkuteta áqnáaema kateko-wáyúkámá mútûq páác umá kánateta yetôpaqa ya áíkutaee. ²⁴ Ítuma aúkâpi-naqa aúgemma anóná-anon-aiqtaba akoqnáá umá tiráinakoma wenôpaqa ya áíkuteta wení naaegómá popoq umá naaerác ya áíkutaee. Ítuma wení

naaegón áaikoma uyátá-maqma íráqô-qtataaqa tiwíqmenataa Êboni naaegómá kótámakuraiye.

ketáá ateránatae.

²⁵ aamá tínna-nako tinn-aimma íkéite-keite íoro, min-nákómá wenáagaraq maa-márábí-káyúkáyábá Áánûqtuma timáyikena yaímma wemmá íkéite-ikeite umá máeta íbekuraae. miráitata móra aamá tínna-nakoma Áánûqtuni márúpake tinn-aimma íkéite-ikeite umá uyátá-maqma ókaraq íbékonunatae.

²⁶ naayóbáqá wemá téna wenáagoma maramá waráá-waraa uráimanibo íbêqa óqa akoqnáá árain-aimma tiráiyé. minná: “paá íma maramá waraa ónúnamanibo maa-márágáraq yanáá-márúkáráq kímora-taoqa waráá-waraa ónúne.” téna tiráiyé.
²⁷ kímora-taoqa miráuma tiráátiraiqtae. minná paá máqtemma tarôq urái-qtataaqa waráá-waraa umá aweqtánîmanibo tébakaq íaonaraa-qtataaqa paá wánoe.

²⁸⁻²⁹ aúge-maruqa keqtáá tiména íma kanaaráq waráá-waraa ínipoaqtaa minnáyaba “tíkáiyé” tenúnatae. “tíkáiyé” Áánûqtukaq tinnaiq ónátae. ketáaikotaa wemá akáinaiq ónátae. ketáái Áánûqtuma anón-iraraa umá máqtemma táigo-qtataaqa kánîmma miraráá máiyé. abo wenáwîqa múte yaaguyabéqtaa kaayoné umá maéqtaa nunamummá ténátae.

13

túnabakaa umá tíkáinaiq umá máero.

¹ Ítu Káríqtoqaq túnabakaa umá tíkáinaiq umá aati-aati máero. ² túyánámmá ítama kárágáaq-wayukama

írâqôniq umá naaópaq yíkáaro. yaímmama maamirámá íyamma íma ítareta kaqtó-wayukama Áánûqtunopake yíyamma mirá-inoe. ³ ánná-naupaq-wayukama keráwáqá yeqtí aúkáapikaa máéra yemá túyánámmá ítáaro. yútiq-wayukagaraq karí-wáyúkágárâq yeqtí aúkáapikaa máéra túyánámmá ítáaro.

⁴ ye-áúkâqá máqtemma mamá kanaa ónátae. ánâakogaraq awaikógárâq weqtábâ-weqtaba yabíqma matúq-matuq umá ónátae. anu-ánû uréire étamo ye-áúkâqô yainéta íyamma ápéqa anaaékaq Áánûqtu yimíniye.

móneqtabama pááqyan-awiqa yamámiyo. keráwáqtí máqte-qtataaqa kenamáárîq yimuq-yatáápí máaro. aanibo téna Áánûqtu timá tímikaiqtae: “kenamáaraq íma tiyuwánúne.” téna timá tímikaiye. ⁵ missing? ⁶ ketáá árain-arutaa maéta ténátae:

“uyátárai-nakoma kemmá tíwáqnaa í-naré.

ké íma ikatíq ónúne.

marabí-káyúkámâ keqtábâ

nôraq kanaaráq umátikano?”

téqtaa tenúnatae.

naayóbâqâ anó-kayukati yáaimma waránátae.

⁷ naayóbâqâ anó-kayukama Áánûqtuni watáama timá tímikaama minnáyaba túyánámmá ítáaro. náaraq umá máeta puyéta uráanabiyo yauwéqma túyánámmá itéra yeqtí matúq-matuq umá yabi-í-yátâáqâ mimórai q umá oro. ⁸ énaikaraq íbêkaraq matúq-matuq umá Ítu Káríqto mimórai q umá maíye. ⁹ ókon-okomma yirááti-yataakaraq káqo-kayukati yirááti-yataakaraq kateko-ápiké íma

yuwáiyana tíwíqma áwabaqa tikaíno. Áánûqtuni íráqô-qtataaqnapo ketáái timammá akoqnáá umá pááq-umaginoe. wenámáakoni íráqô-qtataaaqnapo uyátá-maqma íráqôniq kéibo aáwakon-aimma ímiye. ámáamma aáwakoni ámáamma waayúkama íma yíwáqnaa kéiyé.

áme-wao-qtataaqtaba Áánûqtu kákaiye.

¹⁰ anó-monoq-wayukama naayóbáq agamá amé-wao-qtataaqa owá-náúpáqá amí-yááréráqá matáámanibo aúgemma amé-wao-qtataaqa íma kanaaráq mayánoe. ¹¹ mú mikákáá anó-monoq-nakoma waíwaakoni naaemá aokaq naaúnurapaq Áánûqtunopaqa máqe-uraimma mamá uyábékema kúmiqtabama agamá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq ámikaiye. ááqibo waíwaakoni aúma máápaqa kuru aaumépaq agatááe. ¹² miráuraaniq umá Ítuma wegáráq máápaqa kuru aaumépaq púitana wení naaenápó waayúkati kúmiqa maqtukáiyé. ¹³ wemá miráurainiq umá íbêqa matáin-agaema wegáráq ketáámá Íbaru-wayukati kuru aaumépaq wemmá wáqma ko mayánátae. ¹⁴ ketáái árain-ano-maruqa maa-márábí íma wáiyé. Áánûqtuni kateko-márúqá yíníqtaba awé umá máunatae. ¹⁵ aati-aatimá amé-wao-qtataakaa umá ketáá timuqá maréqtaa Ítuqtabama wenáwîqa múte yamá Áánûqtukaq ténátae. aati-aatimá Ítun áwîkaq tóyaupike “tíkáiyé” ténátae. ¹⁶ íráqôniq íyábá ítiwikaaro! wenáwaqnaa-wenawaqnaa íyábá ítiwikaaro! miráráá umá amé-wao-qtataaqtaba Áánûqtuma kákaiye.

¹⁷ keráwáqtí anó-kayukati aammá wáráaro! yeráwáqá nóiqtababi tíyaniq oro. anaaékaqa yeqtí

mayaímá máqte-qtataariq urááqtaba Áánûqtukaq timá-amenatae. miráipoana aati-aatimá keráwáqti timakómá yabíkaiye. keráwáqá waráiyana yimuq-yataápi yabítikanoe. íma waráiyana tirummá íyéta íyabitikanoe.

nunamummá tíwáqnaa-tiwanaae.

¹⁸ keqtaáyábá nunamummá tíq-tiq oro. ketáái túyánámmá Áánûqtukaq arupúma umá wáiyaba kéitaunatae. máqte-tupaama kateko-yátáaqá tíkainaiq ónúmatae. ¹⁹ mi-qtátáaqá akoqnáa umá mirá-oro téna miráiyataba awaaraq-kánáabi kemmá Áánûqtu móragaraq keráwáqtôpaq wakútikaniye.

²⁰ ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káriqtoma Áánûqtu wemmá pukáipike itó-umakaraiye. Ítuma tipitígoni íráqô-kawaa-naqa ááyena wé pukáitababoana Áánûqtuni anóná-anon-aimma matúq-matuq umá umánataqtukaiye. kaayoné-yátááqtábá Áánûqtu máena ²¹ máqtemma íráqô-qtataaqa wení aúyánáqtábá íyamma kanaaraq timíniye. Áánûqtu Ítu Káriqtonapo keqtaábímá máqtemma íráqô-qtataaqa akáinaiq íniye. Ítu Káriqtoqaq Áánûqtuni tágama-yataaqa matúq-matuq umá wáiyae. miráuma wáino.

yaímma-aqto-aine.

²² ketúnabaro, maamin-áipiké akoqnáama mamá awé umá ítama oro. maamin-áúbá agatáuna íma ayáqtaaq-aubae. ²³ kemá timá-timena kéune. ketáái tibâqa Tímoti ánná-naupake ayúbakaawana abo

awaaraq-kánáábí yínakama ketê máinaqa keráwáqá ko timónayuye.

²⁴ keráwáqtí anó-kayukagaraq Áánûqtuni waayúkagaraq yeráwáqá ketí watáa yímero. Ítari-wayukama keráwáqá yetáama timá tíkaraae.

²⁵ Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa keráwáqtê waíno!

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84